

Fantastická symfonie Hectora Berlioze

(vlastní výklad)

1. Vášně, touhy

Zaslechnu- li první tóny Fantastické symfonie, obklopí mě v té chvíli smutek samoty prázdného pokoje. Ucítím v té chvíli, že se mé srdce chvěje nepoznanou touhou po lásce, která jej již dlouho nenavštívila. Projede mi nohama divoký neklid, samota, která obklopuje můj skrovný příbytek mě vyhání pryč, ven mezi lidi, kde však budu stejně sám jako jsem teď ve svém pokoji, dá mi však pocítit atmosféru davu a promenády. S vyvíjející hudbou se náhle jako kouzlem ocitám v promenádě vybraně oděných mužů a žen. Potkávám muže ve fracích a cylindrech, ženy ve svátečních bílých róbách. Muži smekají klobouky, ženy na pozdrav mírně pokývují hlavou. A v té chvíli přichází osudový příznačný motiv – na ... náááá ...nááá...na – žena , která mě osudově zasáhne, která svým letmým gestem probudí v mém srdci vášně. Hudba graduje, mé touhy se proměnily ve vášně a v té chvíli celá promenáda ustupuje do pozadí, aby mi před očima zůstal jen její obraz, jež se stane mým osudem.

2. Na plesu

Dokonalá atmosféra plesu. Hudebníci ladí, ještě si nejsou jisti svými nástroji, plesoví hosté se drží u svých stolů a přecházejí-li pak se drží stěn, jen co nejdál od tanečního parketu, který zeje prázdnotou a přes který přecházejí bez rozpaků jen číšníci. Tolikrát zažitá úzkost a tréma se mi

vkrádá do srdce přicházím-li znovu na ples. Ani já se neodvážuji doprostřed. Hudebníci konečně našli vládu nad svými nástroji a sálem zazní první nesmělý valčík. Raz, dva tři, raz, dva, tři, raz, dva, tři ...

Tyhle tři doby odhání veškerou trému. První páry se objevují na parketu. Ó, magické tři doby. Náhle si uvědomuji, že i já jsem ve víru tance, že se svým tělem těsně tisknu k tělu ženy, že přes svůj oblek cítím její teplo i bujnou vlnadnost jejích nader, že nasávám nosem její vůni i vůni jejího parfému. Ó zvláštní nepoznaná, tolikrát zkoumaná chvíle. V oné ženě vidíme záhadu, velkou neznámou a tato záhada nás vábí, přitahuje ...

Konečně zaznívá příznačný motiv a žena se vtěluje do naší vášně, do naší pravěčné touhy po lásce tak mocně a tak despoticky, že nejsme schopni říci, kdy náš úchvatný a nikdy nepoznaný valčík vlastně skončil.

3. Výjev z venkova

Obraz začíná velice smutně. Je spíš neuvěřitelně křehký než tragický v pravém slova smyslu. Překleneme-li tento počáteční smutek, ocitáme se náhle před nádherným útulným domem, který obklopuje čarokrásná příroda. A pak je tu ona jak napovídá příznačný motiv, který tentokrát přichází velice něžně a nesměle. A právě on vypovídá vše o naší vášni plné něhy, o promilovaných nocích, o společných snídaních, odpoledních siestách při kávě, letmých obětích a polibcích ... Pak zdáli zaznívá temné zadunění. Každé srdce přeplněné láskou se musí ledově zachvět. Naše idyla však tiše a nesměle pokračuje. Znovu zadunění. Napjat je každý nerv. Vždyť každému musí být přece jasné, že štěstí, které jsme prožívali nemůže mít dlouhého trvání. Že musí být co nevidět

převálcováno tupou zlobou vnějšího světa. Je to jako křehoučká milostná idyla z knihy Dáma s kaméliemi, která byla také zničehonic přervána. A přece, i přes to dunění znovu zaznívá obraz štěstí. Tu zaduní v dálce mnohem silněji, jakoby polnice svolávali veškerou zlobu, teď, teď již jistě musí propuknout strašlivá bouře, strašlivé běsnění živlů a lidské zloby, která nás rozdělí, zabije a rozcupuje. Ale co to. Bouře ještě nepřichází. A v té chvíli jakoby z nás spadl strach. Ačkoliv jsme se již smířili s tím, že naše štěstí nenávratně končí, tragedie ještě nepřichází a my jí – navzdory vypijeme poslední doušek z poháru naší lásky. Svou idylou umlčíme hrozbu tragedie, nevěnujeme ji již pozornost. Ukolébáme se do sladkého snu, tak, že ani nepostřehneme okamžik jeho konce a procitneme až při trpkém vyvrcholení – při kruté a nespravedlivé exekuci.

4. Výstup na popraviště

Kde je strach předchozích dní? Kde je obava z exekuce? Konec idyly přišel tak, že jsme to ani nepostřehli, ale v té chvíli nás již zastihl naprosto klidné, připravené a smířené s neblahým osudem. Teď s naprostým klidem pochodujeme v čele průvodu, abychom vystoupali na popraviště. Zprvu je náš pochod ještě nesmělý, ale ve chvíli kdy jsme zahlédli své popraviště, tu pozvedáme hrdě hlavu. Hudba, jež provází náš pochod rozhodně není hudba smutku ani hudba tragedie. Je to hudba cti, je to triumf života a ne rekviem. V každé další gradaci pozvedáme hlavu výš s hrdostí mučedníka, stáváme se despotickým pánem všech pohledů, které se těšily na náš skon. Teď musejí obdivovat naše hrdinství chtě nechtě. Tak stoupáme po schodech výš a výš, na odpočívadle nám hudba dovolí, abychom se podívali do očí

těch krvelačných netvorů, ale pak znovu hrdě pokračujeme a toto naše pokračování je výsměchem a pohrdáním záští přihlížejících. Jen jedinkrát nás přemůže lítost – to na samém vrcholu popraviště, kdy nám něžňounký příznačný motiv dovolí přehlédnout rodný kraj, kraj našeho dětství, naší touhy, všechna zákoutí, kolébku mou i hrob můj, pak však zazní famfáry, biřici nás surově srazí na kolena a my odevzdaně položíme hlavu na špalek ...

5. Sabat

Nadešel pochmurný druhý den. Druhé dny bývají ty nejhorší. Je to den, kdy rány bolí nejvíce, kdy smutek zaplavuje naše srdce, a kdy postrádáme sílu dále žít. Je to den, který následuje po ukřižování. Naše ztrápená duše pociťuje chuť pomsty. Duše, která se proměnila v chimérického démona čeká na půlnoc, aby mocí, kterou jí magická chvíle propůjčila zle zkrušila viníky. Celý kraj očekává hodinu, kdy se temné síly utrhnou ze řetězů. Budou křepčit, budou tančit a pak vyrazí na odvetu. Kostelní hodiny. Bim,bim,bim bim a pak temné: Tááá...táááá... ta.. táá. Démon se probouzí, přetrhává řetězy, letí krajem, prudce stoupá a pak zase klesá. Hledá jen sílu, výraz a formu své podoby, s kterou vyrazí proti viníkům. Ale hudba ač se tak dělá, vůbec není strašlivá. Vždyť místo zloby a pomsty pociťujeme jen a jen trpkou lítost. Lítost až k pláči. Lítost nad ztracenou láskou, lítost nad přervaným mladým životem, lítost nad znásilněným panenstvím, lítost nad tím, že už neprožijeme to co jsme mohli. A takto přemožení se vydáváme pomstít? Ano tváříme se a burácíme strašlivě, nalétáváme střemhlav na hlavu viníků, ale naše pomsta pozbyla moci a síly. Je to jen obžaloba a ne trest, je to zaťatá pěst, rána, která nedopadne, příbojová vlna, která se rozbije o útesy a zkropí hlavy viníků jen bělostnou pěnou, které

říkáme výčitka za uloupené štěstí. Takto vybiti, neschopni zlého činu, jsme gradující hudbou náhle nesení do výše, kde se náš hněv rozbíjí, rozplývá v rezignaci na pomstu, na hněv a zášť a vplouváme do světa, kterému se říká Vykoupení ...